

RIVM De zorg voor morgen begint vandaag

Opmerkingen van deelnemers

Pagina [Opmerkingen van deelnemers \(/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/opmerkingen-deelnemers\)](#) is bijgewerkt.

Belangrijk bij interpretatie van de resultaten van dit onderzoek

- De resultaten die hier beschreven worden zijn gebaseerd op de vraag "Heeft u nog opmerkingen over de coronamaatregelen in het algemeen, dan kunt u dat hieronder schrijven". De vraag wordt gesteld aan het einde van de vragenlijst.
- De 39% van de deelnemers die opmerkingen achterlaten, is wat vaker niet gevaccineerd, heeft wat minder draagvlak voor maatregelen en vertrouwen in het coronabeleid. Antwoorden zijn daarom niet representatief voor de gemiddelde deelnemer aan het vragenlijstonderzoek of de Nederlandse bevolking. Wel laten ze zien wat er speelt onder een deel van de deelnemers aan het onderzoek.
- De beschreven resultaten kunnen gebruikt worden om patronen over de tijd in het [vragenlijstonderzoek](#) (<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden>) te duiden en signalen op te vangen over zaken die spelen in de samenleving.

De vragenlijst van meetronde 18 is afgenomen tussen 19 en 23 januari 2022. In de tijd tussen de vorige meetronde (24-28 november 2021) en de huidige ging Nederland op 15 december in een strenge lockdown. Alleen de essentiële voorzieningen waren open (essentiële winkels, zakelijke dienstverlening, (para)medische beroepen, bibliotheken) en thuis mochten maximaal 2 bezoekers worden ontvangen. Vanaf 10 januari 2022 werden de maatregelen weer wat versoepeld. Scholen en niet-essentiële winkels gingen weer open en thuis mochten weer maximaal 4 personen worden ontvangen. Cafés, restaurants, bioscopen en musea moesten de deuren nog gesloten houden. De veranderingen in maatregelen zijn terug te vinden in [de tijdlijn van coronamaatregelen](#) (<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/tijdlijn-maatregelen-covid>).

Bevindingen

Deelnemers die de open vraag hebben beantwoord benoemen vaak wat ze vinden van het huidige maatregelenpakket. Vaak gaat het over de stijgende besmettingscijfers door de omikronvariant, dalende ziekenhuisopnames en de boostervaccinatie. De meeste deelnemers die de open vraag beantwoorden, delen hun zorgen en onvrede. Deze meetronde schetsen de antwoorden een collectief beeld: ondanks de stijging in besmettingscijfers is er een sterke behoefte aan versoepeling. Een substantieel aantal deelnemers geeft aan de coronapandemie of de maatregelen 'zat te zijn'. Ook speelt de behoefte om verder te kijken dan de situatie van vandaag, naar het herstellen van de pandemie op gebied van mentale en fysieke gezondheid. Ten opzichte van de vorige drie meetrondes zijn deelnemers minder gericht op vaccinatieplicht, het coronatoegangsbewijs en tweedeling in de maatschappij, en de daaraan verbonden zorgen over 'drang of dwang'. Ook wordt er minder gesproken over uitstel van behandelingen of druk op de zorg dan voorheen. Een klein aantal deelnemers uit desondanks een sterk ongenoegen. Ook een klein aantal deelnemers uit juist tevredenheid over de stappen die zijn genomen. Hieronder staan de belangrijkste thema's:

1. Omikronvariant voelt minder ernstig

Waar in de vorige ronde de grootste groep deelnemers behoefte had aan verscherping van de maatregelen naar aanleiding van de stijging in besmettingscijfers (stijging in risicoperceptie), speelt nu een beeld in de samenleving dat Omikron minder ernstig is (daling in risicoperceptie). Deelnemers benoemen dat met de komst van de omikronvariant, corona als een griep kan worden beschouwd. Ook wordt het gezien als de "start van de endemische fase".

'Omikron is veel minder ziekmakend, er zijn heel veel besmettingen, maar het aantal ziekenhuispatiënten is in een maand tijd gehalveerd tot een behapbaar aantal.'

'Corona (COVID-19) is endemisch geworden en daarmee net als verkoudheid en griep een onderdeel van ons leven.'

Het verlaagde aantal ziekenhuisopnames wordt vaak als indicator genoemd. Ook noemt een aantal deelnemers dat wat hen betreft de besmettingscijfers niet langer gebruikt moeten worden voor besluitvorming over maatregelen. Dit komt overeen met eerder onderzoek naar voorkeuren voor beleid tijdens oplevingen van het virus onder burgers (<https://www.rivm.nl/documenten/draagvlak-en-vertrouwen-belang-van-ervaren-rechtaardigheid>).

'Coronamaatregelen baseren op ziekenhuiscijfers en niet op besmettingscijfers!'

2. Omliggende landen kunnen wel open

Meer deelnemers vergelijken het maatregelenpakket in Nederland met dat in andere landen dan in voorgaande rondes. Deelnemers benoemen dat Nederland uit de toon valt, dat in andere landen meer mogelijk is terwijl er sprake is van een vergelijkbare epidemiologische situatie.

'De lockdown van december is niet goed te praten; andere EU (European Union)-landen hadden winkels en horeca gewoon open en daar zijn de besmettingen niet extremer dan bij ons.'
'Echt belachelijk dat in NL alles dicht is, terwijl in omliggende landen alles open is!'

Daarnaast zoeken deelnemers naar verklaringen voor betere naleving in andere landen, en naar oplossingen waarbij veiligheid en versoepelingen samen kunnen gaan. Veel genoemd zijn een eenduidiger maatregelenpakket, betere handhaving van maatregelen, meer investering in de zorg of IC (intensive care)-bedden, invoering van een 2G-aanpak. Een andere groep vergelijkt Nederland met landen waar meer maatregelen worden losgelaten. Veel deelnemers geven aan dat de overheid (en de Nederlander) een voorbeeld dient te nemen aan hoe het in andere landen gaat, zo zijn andere landen bijvoorbeeld sneller gestart met het geven van boosterprikken.

'Ik vind dat er minder variatie in beleid moet zijn, we weten soms niet meer hoe het zit. Vergelijk Spanje, waar ik lange tijd woonde. Veel rechtlijner! Altijd mondkapje op is nooit weggeweest, altijd respect voor ruimte 1,5m van anderen. Niet "ik" maar WIJ moeten zorgen voor elkaar. Er waren weinig besmettingen en alles is altijd open geweest.'
'Oostenrijk waar ik was hanteert een streng beleid, dat was fijn, je voelde je er echt veilig. Strenge controle op de ffp2 bij de liften, in restaurants, op de terrassen [...]
De mentaliteit hier in NL is anders en te triest voor woorden, iedereen lapt de regels aan zijn laars.
De overheid zou met corona voortaan om moeten gaan als met een griep, zoals gebeurt in het Verenigd Koninkrijk (waar volgende week coronapas en mondkapjes verdwijnen), Spanje en Scandinavische landen. Kortom: alle maatregelen afschaffen, wat veel gezondheidsvoordelen voor de meeste mensen oplevert.'

3. Kosten van maatregelen staan niet meer in verhouding

In de vorige meetronde (<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/resultaten-17e-ronde-gedragsonderzoek>) werd een expliciete voorkeur voor snel en hard ingrijpen geuit, in verband met de snelle verspreiding van de omikronvariant. Een kleine groep deelnemers deelt in vrije opmerkingen tevredenheid over de snelle besluitvorming in december. Nu het aantal IC (intensive care)-opnames meevalt, en in andere landen meer mogelijk is, worden de harde maatregelen van december door grotendeels dezelfde groep als disproportioneel gezien. Dit zou ten koste gaan van sectoren, vooral de horeca en cultuursector, en het welbevinden van mensen.

'Politiek doet het goed. Dit keer hebben ze goed gehandeld met de kennis die er toen was. Gelukkig bleek het achteraf flink mee te vallen. De maatregelen worden daardoor als buitenproportioneel gezien. En zijn dat voor dit moment ook.'
'Als het omikron virus minder erg uitvalt dan verwacht, kunnen de maatregelen [...] versoepeld worden. Dit is beter voor de cultuur en de horeca!!!'

Een ander veelgenoemd voorbeeld is de verhouding tussen de ernst van de omikronvariant, quarantaine advies op scholen en de impact hiervan. Jongeren worden minder ziek, dus vindt men het quarantaine advies (hele klas in quarantaine bij 3 besmettingen) niet in verhouding staan tot de gevolgen, zoals leerachterstanden en verminderd welzijn van kinderen en ouders.

'Het is niet te doen dat bij 3 besmettingen in de klas de hele klas naar huis moet. Zeer met deze besmettelijke variant. Terwijl corona voor kinderen niet echt gevaarlijk is.'

Deze thema's sluiten aan bij de bevindingen in de vragenlijst dat de meerderheid in deze ronde vindt dat er te veel maatregelen (<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/communicatie-en-vertrouwen>) worden genomen en dat slechts 15% van deelnemers aan de vragenlijst ervaart dat de overheid rekening houdt met verschillende belangen (<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/communicatie-en-vertrouwen>).

4. Naleven van maatregelen staat niet meer in verhouding

In deze meerronde noemen deelnemers vaker dat het lastig is om de maatregelen vol te houden. Deelnemers vragen zich af of de maatregelen, met lagere ervaren dreiging van Omikron, nog opwegen tegen de impact daarvan op hun mentaal welzijn. Ook geven deelnemers aan dat de duur van de maatregelen niet meer in verhouding staat tot deze impact. Veel deelnemers expliciet aan corona-moe te zijn.

'We raken het bev. Zoveel besmettingen maar dan nu zo weinig op de IC (intensive care). Het is niet meer te doen. Alles gaat naar de knoppen.'
'Mentaal gezien is het echt op. Thuis werken, te lang niet echt kunnen sporten, geen cultuur; het is te veel en het gaat niet meer.'
'De rek is eruit, niet meer vol te houden. Alle leeftijdsgroepen worden geraakt. Het moet stoppen!'

Versillende deelnemers geven aan zich dan ook niet meer aan de maatregelen te houden. Weer anderen delen juist onvrede over dit patroon bij anderen, en vragen om strenger optreden tegen mensen die zich niet aan de regels houden.

'Helemaal mee gehad. Ik ben nu heel erg van de Burgelijke Ongehoorzaamheid.'
'Ben er klaar mee!! Laat ze wat doen tegen mensen die zich niet aan de regels houden.'

5. Maatwerk op basis van maatregelen en handhaven voor heropenen

Een groep houdt zich minder bezig met de noodzaak voor versoepeling, maar de volgorde van versoepelingen. Versoepelen per sector roept vragen op. In plaats daarvan vragen deelnemers om maatwerk en noemen hierbij twee criteria:

- 1) Kan een locatie de juiste maatregelen treffen? (bijv. 1.5m afstand en ventileren);
- 2) Kan een locatie de maatregelen handhaven? (bijv. coronatoegangsbewijs checks en drukte beheersen).

Deelnemers uiten boosheid, frustratie en onbegrip wanneer een gesloten locatie in hun ogen beter maatregelen kan treffen en handhaven dan een locatie die open is (bijv. kapper vs. theater; Ikea vs. restaurant).

'Nog steeds vind ik het belachelijk dat de culturele sector niet open mag. Als er ergens de juiste maatregelen zijn getroffen dan is het daar wel. Als er ergens fantastische luchtbehandeling is dan is het wel in musea. Als er ergens goed gecontroleerd werd en afstand gehouden, dan in een bioscoop of theater.'
'Het doet pijn dat de culturele sector elke keer als laatste weer opengaat. Dit is onbegrijpelijk omdat juist hier alles zo goed geregeld is. Je mag wel naar de Ikea/woonboulevard waar de drukte groter en ongecontroleerder is, maar niet naar het theater? Dit is echt onbegrijpelijk voor mij. En schrijnend voor de hele sector.'

6. Behoeftte aan transparantie en verbeterde communicatie blijft

Gedurende de pandemie blijft een groep de behoefte uiten aan verbeterde communicatie en meer transparantie. In deze meetronde betreft dit voornamelijk transparantie en communicatie over criteria die hierboven worden beschreven.

'Heel vaak bij versoepelingen klinkt de vraag "Waarom dit wel en dat niet?" Wat tot nu toe mist is een uitleg hierover. Welke wetenschap, wat voor principes maakt bijvoorbeeld dat de cultuur en horeca dicht zijn, maar winkels en sport open? En waarom is niet alles open? Hoe wordt bepaald of die ruimte er is en hoe wordt de impact van een bepaalde opening gekwantificeerd? Ik denk dat het zeer verstandig zou zijn hier meer inzicht in te verschaffen, want dat vergroot ook het begrip voor bepaalde besluiten.'

Ook wordt er voor het eerst door sommigen positief over de communicatie gesproken tijdens de persconferentie. Enkelen bieden suggesties voor verdere verbetering.

'Ik vond de uitleg van minister Kuipers in de persconferentie zeer duidelijk. Een verbeterpunt kan zijn om iets langer bij de ondersteunende tabellen/grafieken stil te staan. Die gingen in ieder geval voor mij te snel voorbij.'
'De communicatie van de maatregelen is voor de gemiddelde Nederlander niet duidelijk genoeg. Fijn dat dhr Kuipers grafieken bij persconferentie gebruikt! Maar er zouden nog veel meer dia's toegepast moeten worden: ook steekwoorden van wat er gezegd wordt. Zo [...] komt [de boodschap] beter aan.'

7. Tijd om te leven met het virus en tijd voor herstel

De behoefte aan een duidelijk toekomstperspectief blijft stijgen. Net als in ronde 16 en 17 vragen deelnemers om meer capaciteit in de zorg zodat de samenleving open kan.

Nieuw is aandacht voor herstel en preventie van volgende pandemieën. Daarmee verschuift de behoefte voor de toekomst van 'heropenen van de samenleving' (zoals in [ronde 16](https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/resultaten-16e-ronde-gedragsonderzoek) (<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/resultaten-16e-ronde-gedragsonderzoek>) en [17](https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/resultaten-17e-ronde-gedragsonderzoek) (<https://www.rivm.nl/gedragsonderzoek/maatregelen-welbevinden/resultaten-17e-ronde-gedragsonderzoek>)), naar 'leven met het virus' en aandacht voor achtergestelde thema's. Veelgenoemde voorbeelden zijn aandacht voor mentale en fysieke gezondheid van mensen, vooral voor jongeren en mensen met post-COVID-19-klachten.

'Er [moet] worden gekeken naar lange termijn oplossingen, zoals bv dat de ic capaciteit snel(ler) kan worden opgeschaald bij een corona of griepgolf.'
'Er wordt al te lang te weinig aandacht besteed aan long COVID en slachtoffers in communicatie en onderzoek. Word nu tijd voor duidelijk beleid ter voorkoming en genezing van LONG COVID.'
'Pandemie wordt endemie, richt je daarnaar [...] investeer wat je nu in ineffectieve steunpakketten stopt in betere ventilatie en preventie van volgende pandemieën, die zeker zullen komen gezien de huidige omgang van de mens met natuur en milieu.'